

ז. קידוש ואכילה לפני קריאת פ' זכור

סעיף ז', שו"ע: יש אומרים שפרשת זכור וכו' חייבים לקראם מדאורייתא. וזה שאין מברכין על מצות עשה דזכירת מעשה עמלק, משום⁴⁶ שאין מברכין על השחתה, ואפילו על השחתה דאומות העולם, ויש⁴⁷ הכותבים שכשמברך על התורה יכולין שיהיה זה כברכת המצוות על מצוה זו.

וכיון שקריאת פרשת זכור בשבת זו היא מן התורה, אין⁴⁸ נכון לקדש ולאכול לפני קריאת התורה (וכדאיתא בסימן תרנ"ב סעיף ב', ועיי"ש אות ה'), ורק אכילת ארעי דהיינו פחות מכביצה מותר, ויש מחמירים על עצמם לא לאכול ולשתות כלום ואף לא קודם התפילה, על פי הרוקח (סימן שני"ג) שחסידיים מתענים על כל מצוה הבאה מזמן לזמן.

ח. חיוב הנשים בשמיעת פרשת זכור, ולהוציא ס"ת בשבילן

שם: יש אומרים שפרשת זכור וכו' חייבים לקראם מדאורייתא. כתב בספר החינוך (מצוה תר"ג) "ונוהגת מצוה זו בכל מקום ובכל זמן, בזכרים, כי להם לעשות המלחמה ונקמת האוייב, ולא לנשים".

ובמנחת חינוך (שם) תמה עליו מהמבואר בגמ' (סוטה דף מ"ד ע"ב) כי במלחמת מצוה הכל יוצאים אפילו כלה מחופתה וכו', ומסיים שלכן נראה שכל ישראל חייבים במצוה זו כמו בכל מצוות עשה שאין הזמן גרמא.

ולמעשה, נחלקו גדולי הפוסקים, יש⁴⁹ שהצדיקו שיטת ספר החינוך וכתבו שאין הנשים חייבות לשמוע קריאת פרשת זכור, ויש⁵⁰ שחייבו את הנשים לשמוע קריאת פרשת זכור, ויש⁵¹ שכתבו שאף למחייבים את הנשים במצוה זו, אין צריכים לשמוע מתוך קריאת ספר תורה דווקא, אלא יכולות לקרוא לעצמן בביתן מתוך חומש.

ומנהג קדום⁵² בכמה קהילות לקרוא במיוחד עבור נשים בזמן שיכולין לבוא לביהכ"נ, ונכון⁵³ שיהיו אז בבית הכנסת עשרה אנשים, כי לדעת המחבר (כאן ובסימן קמ"ו סעיף ב') קריאת זכור שחיובו מה"ת עיקרו בעשרה, ואם בקרב עשרה אנשים אלו ישנם⁵⁴ ששה שעדיין לא שמעו הקריאה, רשאים⁵⁵ אף לקרותו בברכה לפניה ולאחריה על ידי עולה לתורה.

ויש⁵⁶ שכתבו שבמקום שאין מנהג לקרוא במיוחד לנשים נכון לא לחדש לנהוג כן, כי יש בזה חשש דטלטול ס"ת שלא לצורך, ויש⁵⁷ הכותבים שמכל מקום רשאים בגמר קריאת התורה דמנחה לגלול ולקרא פרשת זכור.

⁴⁶ כ"ח"ח סקכ"ט בשם סי' יפה ללב ח"ג סי' זה סק"ג, כדאי דאמר הקדוש ברוך הוא מעשי ידי טובעים בים ואתם אומרים שירה, ועי"ע טעמים לזה בשו"ת להורות נתן ח"ה סי' מ"ז.

⁴⁷ סי' אשרי האיש פמ"א אות י"ז בשם הגרי"ש אלישיב זצ"ל.

⁴⁸ נט"י פ"ט סעי' ט', שו"ת חיי הלוי או"ח סי' מ"ז, שו"ת מקדש ישראל סי' י"ח.

⁴⁹ עי' שו"ת אבניז חא"ח סי' תקי"ט דאין הריגת זרעו של עמלק דוחה שבת ולכן הוי מ"ע שה"ז, ובסי' מרחש"ת (ח"א סי' כ"ב) כותב דהוי מ"ע שה"ז משום דלילה לאו זמן מלחמה הוא כדאי ברש"י (מגילה דף ג' ע"א ד"ה איש), ובשו"ת תורת חסד להגאון מלובלין (סי' ל"ז) כותב "ומנהג הנשים שלנו שמעולם אינם שומעות קריאת פרשת זכור כלל וכו' ובמדינת פולין לא נהגו הנשים לילך לביהכ"נ לשמוע קריאת זכור וכו' ומי ששמע על גדול אחד שהיה מצריך ומחדר שישמעו הנשים פרשת זכור מי יודע אם נאמנה שמועתו, וגם אם כנים הדברים, דעת יחידאה הוא, ואין מהראוי להחמיר בזה, כי חומרא דאורייתא ליד קולא הוא שיבואו הנשים על האנשים" וכו', וכ"ה לפטור בשו"ת ערוגת הבושם סי' ר"ה, שו"ת תורה לשמה (להבא"ח זצ"ל) סי' קפ"ז, שו"ת צ"ח הקדוש ח"א סי' נ"א, שו"ת התעוררות ח"ג סי' תע"ז, ועי"ע שו"ת דברי חיים ח"ב סי' י"ד (ד"ה תשובה) דקריאת ד' פרשיות נשים פטורות, ובהנהגות החזו"א (עמי רי"ד) השיב לשואלו שאין הנשים צריכות לשמוע פרשת זכור, ובכ"ה"ח (סק"ל) אף שהן חייבות לזכור מעשה עמלק אין הם חייבות בקריאה.

⁵⁰ שו"ת תורת חסד ח"ב סי' ח' בשם הגה"ק מוה"ר אדלר זי"ע רבו של החת"ס שזוה אף למשרתת לילך לביהכ"נ לשמוע פרשת זכור, וכ"ה בדרשות חת"ס (ח"ג עמ' צ"ב), ובחי'דושי חת"ס (מגילה כ"ג ב), שו"ת ישועות מלכו סי' נ', שו"ת רבי עקיבה יוסף שלזינגר ח"א סי' רכ"א בשם חמיו מהר"ה מקאלאמיי זי"ע, שו"ת מנחת אלעזר ח"ב סי' א' אות ה', ובדרכי חיים ושלום (אות תתל"ה) שהיה דרכו להזהיר לנשים בני ביתו לילך לביהכ"נ לשמוע הקריאה, שו"ת חזון נחום סי' פ"ה, שו"ת מהר"ל ד"ס קין (קונט"א אות ק"א) דאף אם נאמר דפטורות מה"ת, מ"מ מדברי סופרים לכ"ע חייבות, ושכן מנהג בכל ערי ארץ ישראל, ועי"ע פוסקים המחייבים בשדי חמד כללים מערכת ז' כלל י"ג, ובשו"ת מנח"י דלהלן שכן יש לנהוג כרוב הפוסקים, וכן הורה הגר"מ פיינשטיין זצ"ל (הליכות בת ישראל עמ' רצ"ז), וכ"ה בשו"ת שבת הלוי ח"ג סי' ס"ה שעכ"פ מצד הזכירה (שחייבות, וכדלעיל בשם הכה"ח) ראוי שישמעו, דאליכ לא יזכור, ובסי' הליכות אבן (מועדים ח"ב פנ"א אות ה') שהגרי"ש זצ"ל הורה שנשים חייבות בשמיעת פרשת זכור.

⁵¹ שו"ת תורת חסד ח"ב סי' שד"מ, וכן נראה עפ"י דברי הכה"ח סק"ל, וכ"כ בשו"ת יבי"א ח"ח סי' נ"ד, אך מסיק שם שהמחמירות ללכת לבית הכנסת לשמוע לקריאה תבוא עליהן ברכה, ובסי' אשרי האיש (פמ"א אות ח') בשם הגרי"ש אלישיב זצ"ל שאם כי ראוי שתלך לבית הכנסת לשמוע זכור, אך אינה צריכה לעשות מאמץ מיוחד לזה (כגון מטופלת בילדים וכדו'), וכ"כ בשו"ת אור לציון ח"ד פנ"א אות ז'.

⁵² כ"כ בשו"ת מנח"י ח"ט סי' ס"ח, ועיין להלן בשמו, ולטלטל ס"ת עבור נשים מחוץ לבית הכנסת אסור בהחלט.

⁵³ סי' הליכות בת ישראל (פכ"ב הערה ג') בשם הגרי"ש אלישיב זצ"ל, אך אינו מעכב, ובשו"ת בנין ציון (שם) דאף דנשים חייבות מה"ת מ"מ אינן מצטרפות לעשרה, ובמקראי קודש (פורים סי' ו') בהררי קודש) דשאין מקריאת המגילה דמצטרפות (סי' תרי"צ עמ' י"ח) דהתם הענין משום פרסומי ניסא משא"כ הכא הוא משום דבר שבקדושה, ועי"ע בסי' רך כצנ"י (הנוהג ופורים סי' כ"א) שהרחיב מאד בזה, ומביא מכתב גדולי ישראל בענין זה.

⁵⁴ ולדברי הגר"מ פיינשטיין זצ"ל (להלן) מן הראוי שיהיה כן, להוציא ס"ת רק לנשים בלי שאנשים צריכים ג"כ לצאת י"ח יש בזה משום זלזול לס"ת, וכ"כ בסי' יבקשו מפיהו (שער ב' פ"ה אות ז') בשם הגרי"ש אלישיב זצ"ל.

⁵⁵ וכדלעיל אות ד', וכן הוא לענינינו בשו"ת ישא יוסף או"ח ח"א סי' ק"נ בשם הגרי"ש אלישיב זצ"ל.

⁵⁶ שו"ת מנח"י שם, קובץ מבית לוי חט"ו עמ' י"ז בשם הגר"ש ואזנר זצ"ל, ובסי' מועדי ישראל (זכור) מביא כן בשם הגר"מ פיינשטיין זצ"ל, וכדלעיל, ובשו"ת קנין תורה ח"ז סי' נ"ג "במחזורותינו לא נשמע מעולם דבר זה, להוציא ס"ת במיוחד עבור קריאה לנשים", וכ"ה בשו"ת שרגא המאיר ח"ו סי' קט"ז, ועי"ע שו"ת קנין תורה (שם) שעכ"פ מה שרצו איזה קהלות לנהוג לקרוא לנשים אחרי קריאת מנחה באותו ס"ת שקראו בו קריאת מנחה אינו נכון, דברמב"ם (פ"ג הכ"ב) מפורש בהדיא דש להוציא ס"ת אחר לקריאת ד' פרשיות אף שהוא באותו חומש ובאותו פרשה, ובשו"ת ויען יוסף ח"ג סי' ת"ו מיקל בזה, ועי"ע להלן.

⁵⁷ ובשו"ת ישא יוסף או"ח ח"א סי' ק"נ שרשאים לעשות כן מיד לאחר קריאת שלישי קודם שיברך הברכה לאחריה, ואין בזה משום הפסק, ובזה שפיר טפי שהנשים (וכל אלו שלא שמעו בשחרית) ישמעו הקריאה בברכותיה, ועי"ע ששחכים לכך הגרי"ש אלישיב זצ"ל, וכן נהגו בבית מדרשו דהגר"ש דבילצקי זצ"ל.